

Werk

Titel: Der lateinische Text der A. A. S. S.

Ort: Erlangen

Jahr: 1913

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?345572629_0032|log27

Kontakt/Contact

[Digizeitschriften e.V.](#)
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

- Or prions Dé, le fil Sainte Marie,
Que il nos maint en la lo: *compaignie*.
- 392 Nos devons dire amen, ce m'est avis, 1565
Et Dé proier *et* toz les siens amis,
Que il nos mete en icel *paradis*
Ou icil sont *et que* il ont *conquis*.
- 393 Amen, amen, chascuns de nos en die. 1570
Ci est l'estoire d'Eustachius faillie.
Dex nos otroit, li filz Sainte Marie,
2. Sp. Part en la gloire *que* il a deservie.

Das lateinische Eustachiusleben der Acta Sanctorum.

Acta Sanctorum Septembris Tomus Sextus.

[p. 123]

Acta Fabulosa.

Ex Ms. Medicaeo regis Franciae, auctore anonymo, qui se coaevum profitetur, cum versione ex Mss. nostris antiquis cum aliis collata, suppleta, et hinc inde emendata¹⁾.

Caput I.

S. Eustathius mirabili Salvatoris inter cornua cervi apparitione vocatur ad fidem, baptizatur cum Uxore ac filiis, ad egestatem redigitur, *et* profugus Uxorem *et* Filios amittit²⁾.

In diebus Trajani imperatoris, daemonum praevalente fallacia, erat quidam magister militum nomine Placidus, genere secundum carnem insignis, opibus pollens *et* cunctis in honore [tam in animalibus, quam in auro *et* argento *et* mancipiis ac universis rebus substantiae suae] praecellens, sed *et* daemonum captus errore. Operibus verò justitiae *et* cunctis virtutibus erat praeditus *et* meritis. Subveniebat oppressis, patrocinabatur gravatis iudicio, plures etiam à iudicibus injustè damnatos suis opibus relevabat, nudos vestiebat, esurientes satiabat: *et* ut verè dicam, cunctis indigentibus in vita sua dispen-[p. 124]sans, ut (sicut in Actibus Apostolorum legitur) etiam in his temporibus Cornelius esse videretur. Habebat verò *et* Conjugem eadem sub daemonum cultura existentem, sed similem moribus Mariti sententiae. Procreantur eis Filii duo, quos

S. Eustathius adhuc gentilis, misericors erga miseros

1566 Dé] dex. — siens] sens. — 1568 ont] on. — 1570 d'Eustachius] deutachi. — 1572 la gloire] lagloiri.

1) Den Prologus lasse ich weg, da er für unsern Text nicht in Betracht kommt, und ausserdem allen lateinischen Hdss. unbekannt ist.

2) Der Inhalt der eckigen Klammern ist von den Bollandisten dem griechischen Text entnommen.

educabant pares propriae voluntati. [Erat autem Vir tam clarus *et* celebris ob egregia facinora *et* gestorum munerum dignitates, ut *et* ipsis barbaris solum nomen ejus terrori esset, atque bello fortissimi prosperâque in omnibus fortunâ utentis aestimationem apud omnes haberet. Venationi etiam plurimam dabat operam, gaudebatque indies feras insequi.] Sed misericors Deus, qui semper *et* ubique ad se sibi dignos vocat, bona hujus non despexit opera: nec voluit benignam *et* Deo dignam mentem sine mercede deseri idololatriae contactam tenebris, sed secundum quod scriptum est, quod in omni gente, qui operatur justitiam, acceptus est ei, pervenit ad istum benigna misericordia *et* eum salvari tali voluit modo.

in vena-
tione, a
Christo,

3 Exeunte eo una die consueto more ad montes venari cum exercitu *et* omni gloria, apparuit ei grex cervorum depascens; *et* disponens solito more exercitum, conabatur eos insequi. Cunctis verò militibus circa captionem cervorum occupatis, apparuit unus cervorum vastus ultra mensuram totius gregis *et* speciosus, qui resiliens à grege, impetum fecit in sylvam *et* spissioribus locis^m: quem videns Placidus *et* desiderans eum capere, relinquens omnes, cum paucis militibus eum insequitur. Omnibus verò lassatis, qui cum illo fuerant, solus perseveravit ad insequendum. Providentiâ verò Dei nec equo lassante, nec ipso propter difficultatem loci desistente, sed diu insequente, longius remotus est a suo exercitu: cervus autem ille rupis occupans altitudinem stetit desuper. Propius verò Magister militum veniens sine comite, stetit, circumspiciens undique *et* considerans, quemadmodum posset capere cervum. Sed totius sapientiae *et* misericordiae Deus, qui cunctas vias ad salutem hominum providet, venantem venatus est: non sicut Cornelium per Petrum, sed sicut Paulum insequentem per suam ostensionem. Diu verò stante Placida, *et* aspiciente cervum, *et* admirante vastitatem ejus, *et* deficiente circa captionem, demonstrat illi Deus indicium tale, quod non timeret, neque supra suae virtutis esset magnitudinem: sed sicut sub Balaam, tribuens asinae verbum, arguit ejus insipientiam, sic *et* huic demonstravit inter cornua cervi formam sacrae Crucis supra claritatem solis splendentem, *et* in medio cornuum imaginem Domini nostri Salvatoris Jesu Christi. Qui etiam humanam vocem imponens cervo, advocat Placidam, dicens ei:

ipsi appa-
rente

4 O Placida, quid me insequeris? Ecce tui gratiâ veni, in animali isto ut appaream tibi. Ego sum Christus, quem ignorans colis; eleëmosynae, quas facis indigentibus, coram me steterunt, *et* veni me ostendere tibi per istum cervum *et* venari te *et* capere te retibus misericordiae meae; non enim justum est, dilectum meum propter bona opera, servire daemoniis immundis *et* vitâ carentibus *et* vacuis *et* insensatis. Ob hoc ergo veni in terram in hac specie, sicut nunc me vides, salvare genus humanum. Haec audiens Magister militum,

timore repletus est maximo, *et cecidit de equo in terram. Horâ verò transactâ, ad se rediit et surrexit, et cautius volens videre, quod apparuerat ei spectaculum, ait intra se: Quae est ista [vox, quam [p. 125] audio?] Revela te mihi, qui loqueris, ut sic credam in te. Et dixit ad eum Dominus: Intende Placida. Ego sum Jesus Christus, qui caelum et terram ex nihilo feci, qui indiscretam materiam distinxi, qui lucem oriri feci, et tenebras divisi. Ego sum, qui [solem ad lucem diei creavi et lunam cum stellis ad lumen noctis formavi.] Ego sum, qui tempora et dies et annos constitui. Ego sum, qui hominem formavi de limo terrae, qui propter salutem generis humani in terris apparui in carne, qui crucifixus et sepultus, tertia die resurrexi. Haec audiens Magister militum cecidit iterum in terram, dicens: Credo Domine, quia tu es, qui fecisti omnia, qui convertis errantes [qui lapsos erigis] et vivificas mortuos. Dicit ad eum Dominus: Si credis, perge ad civitatem et audi pontificem Christianorum, et quaere ab ipso baptismum gratiae.*

5 Respondit Placidus: Domine, si jubes me, ut renuntiem ista ^{prodigiosè} Conjugi meae et Filiis meis, ut et ipsi credant in te? Dixit ad eum ^{vocatur ad fidem.} Dominus: Renuntia illis, et accipientes signum baptismi mundamini à pollutione idolorum, et veni huc, et rursus apparebo tibi et demonstrabo tibi futura, et patefaciam tibi salutis mysteria. Descendens ergo de monte, nocte facta, coepit exponere Conjugi suae omnia, quae vidit. Postquam verò explevit omnia, exponens visionem et quae ei dicta sunt, exclamavit Uxor ejus, dicens: Domine mi, Crucifixum Dominum vidisti, quem Christiani colunt, ille enim solus est verus Deus, qui per talia signa vocat ad se credentes: [et altiùs exclamans, dixit: Miserere mei, Domine Jesu Christe, et duorum Parvulorum meorum.] Tunc dicit Viro suo: Transacta nocte et ego vidi eum dicentem mihi: Crastina tu et Vir tuus et Filii tui venietis ad me, [et cognoscetis, quoniam ego sum] Jesus Christus. Voluit ergo sub tali figura mirandi spectaculi per cervum tibi apparere, ut ejus mirari posses potentiam, credens in eum. Veni igitur hac nocte et eamus et impetremus sanctum baptismum Christianorum; per hoc enim ejus proprii fiunt, qui in illum credunt. Dixit ad illam Placidus: Hoc et mihi dixit ille, qui visus est mihi. Medio verò noctis spatio [clanculùm assumptis duobus Liberis et paucis è famulis] abierunt ad sacerdotem Christianorum.

6 [Et soli facti, relictis ad fores servis], narraverunt ei omnia, quae facta fuerant vel dicta ad eos, et confestim credere se in Dominum Jesum Christum, dicentes, supplicaverunt ab eo, ut daret eis signaculum baptismatis. Qui ^{Re Uxori narratâ et probatâ, baptizantur cum Filiis.} alacri gaudio repletus et glorificans Dominum Deum, qui vult omnes salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, accipiens catechizavit eos, et exponens eis mysterium fidei, baptizavit eos in nomine Sanctissimae Trinitatis. Et Placidam quidem vocavit Eustathium,

uxorem verò ejus Theopistam, et filios eorum, primogenitum vocavit Agapium, et alterum Theopistum. Et contulit eis sanctum Sacramentum Domini nostri Jesu Christi et dimisit eos, dicens: Dominus et Jesus Christus Filius Dei sit vobiscum, et donet vobis aeterna regna; cognovi namque, quòd manus Domini vobiscum sit. Vos autem cùm fruemini paradiso [voluptatis,] manentote animae meae Joannis, ita postulo vos. Mane verò facto, accipiens Eustathius paucos equites secum, perrexit ad mon-[p. 126]tem, et prope locum veniens, ubi visionem viderat, misit milites suos, quasi sub obtentu investigandae venationis, et solus remanens, adpropinquavit ad locum, et vidit formam sibi ostensae visionis priorem, et cadens in faciem, clamavit, dicens:

Eustathio
ad locum
prodigii
reverso
praedi-
cuntur im-
minentes
calami-
tates,

7 Supplico te, Domine, cognovi, quia tu es Jesus Christus filius Dei vivi, et credo in Patrem et Filium et Spiritum sanctum, et nunc veni supplicans intemperatam tuam Divinitatem, ut manifestes, quae promiseras mihi. Et dicit ad eum Dominus: Beatus es Eustathi, qui accepisti lavacrum gratiae meae, et qui induisti te immortalitate. Modò superasti diabolum, modò conculcâsti eum, qui te deceperat, modò

spoliâsti te corruptibilem hominem et indutus es incorruptibilem, permanentem in secula seculorum; modò fidei tuae demonstrabuntur opera, quoniam invidia commovebitur contra te diaboli, eò quòd illum reliquisti, et festinat omnem adinventionem circa te movere; oportet enim te multa sustinere, ut accipias coronam victoriae. Ecce enim exaltatus es usque modò negotiis hujus seculi et temporalibus opibus. Oportet ergo, te humiliari de alta tua vanitate, et rursus exaltari in spiritualibus divitiis. Non ergo tua virtus deficiat, nec respicias ad gloriam, quae tibi fuerat priùs, sed quemadmodum repugnans hominibus cupiebas victor ostendi, mortali imperatori festinans placere, sic et contra diabolum strenuè agere festina, et mihi, immortalis imperatori, fidem servare: oportet enim et in his temporibus alterum Job demonstrari per temptationes et victorem diaboli te ostendi per tolerantiam. Vide ergo, ne fortè in corde tuo cogitatio blasphemiae ascendat; cùm enim humilitatus fueris, veniam ad te, et rursus restituum te in propriam gloriam. Et postquam haec dixit Dominus, ascendit in caelos, dicens Eustathio: Modò vis accipere imminentem tibi temptationem, an in extremis diebus?

8 Dicit Eustathius: Supplico te, Domine Jesu, si non
quas sta-
tim ex-
peritur

est possibile evitare, quae à te nobis decreta sunt, modò nos magis accipere temptationem jube, et da nobis virtutem sustinere, quae promissa sunt, ne aliquod malignum verbum adinveniens adversarius, commoveat sensum nostrum à tua fide. Et ait Dominus: Concertare Eustathi, gratia enim mea vobiscum est, custodiens animas vestras. Descendens verò de monte et ingressus in domum, renuntiavit Uxori suae omnia, quae ei dicta fuerant à Domino, et simul flectentes

genua, supplicabant Dominum, dicentes: Domine Jesu Christe, fiat voluntas tua. Paucis verò diebus transactis, contigit aegritudine pestifera affligi domum ejus, *et* mori omnes servos ejus *et* ancillas. Hoc facto, sentiens Eustathius praedictam sibi temptationem fuisse, *et* gratificè suscipiens, poscebat Uxorem suam, ut non deficeret tribulans, *et* post aliquod tempus occupavit equos ejus *et* alia pecora aër quidam mortifer: *et* mortua sunt omnia, quae fuerant illi. Et excipiens *et* istam temptationem [cum gratiarum actione] discessit occultè de domo sua, unà cum Uxore *et* Filiis (ad semotiorem locum). Videntes autem quidam de malignis [discessum] eorum, aggressi per noctem, diripuerunt omnia, quae possidebant: aurum *et* argentum [*et* mancipia] *et* vestes; ita ut nihil relinqueretur de substantia eorum, praeter ea, quibus amici fuerant. Cùm essent ergo in ejusmodi tristitia, reliqua illorum possessio *et* substantia ad nihilum pervenit per fraudes inimici.

[p. 127] 9 In illis diebus, omni populo celebrante festivitatem cum imperatore pro victoria, quae in Perside facta fuerat, oportebat etiam *et* Placidam festivitatem suam facere in praesentia, quippe cùm esset magister militum *et* princeps senatûs. Quaerebatur, *et* inveniri non poterat. [Omnes itaque tenebat stupor, quòd uno temporis momento ita res illorum dilapsae essent, ut nihil illis superesset eorum, quae possederant] nec ipse posset inveniri. Moerore percussus est imperator, *et* omnis senatus de eo, *et* omnes stupebant de his, quae acciderant ei. Tunc dicit ei Uxor sua: Quousque exspectamus hic? Veni *et* accipiamus duos Infantes nostros, ipsi enim tantùm relictis sunt nobis, *et* recedamus hinc, in opprobrium enim facti sumus omnibus cognoscentibus nos. Et nocte superveniente, accipientes duos Infantes, pergebant ad Aegyptum. Postquam verò duorum facerent dierum iter, appropinquantes mari, *et* invenientes navim adplicatam, volebant ingredi in eam *et* navigare. Contigit autem, ut dominus navis illius barbarus esset *et* immitis. Ingressi ergo navigabant, *et* videns dominus navis Uxorem Eustathii, quòd esset decora facie, valde concupivit eam. Et cùm transfretâssent mare, exigebat ab eis naulum. Non habentibus autem illis, unde redderent, retinuit Uxorem ejus, tamquam pro naulo, [hoc enim consilium coeperat, cùm primùm illam contemplatus esset, *et* noluit eam reddere. Cùm verò multum contrà moveret *et* obniteretur Eustathius] innuit dominus navis nautis suis, ut in medium mare illum projicerent.

10 At, ubi sensit Eustathius insidias eorum, reliquit Uxorem suam, *et* accipiens duos Infantes suos, ibat ingemiscens *et* dicens: Vae mihi *et* vobis, quia Mater vestra tradita est alienigenae marito. Pergens verò cum genitu *et* lacrimis, pervenit ad quemdam fluvium, *et* propter abundantiam aquarum non est ausus ingredi cum duobus Filiis in aquam. Portans verò unum Infantem super

fortunis
omnibus
spoliatus.
Fugiens

Uxorem
amittit, *et*
Filiis,

humeros suos, reliquit alterum circa ripam, *et* transposuit Infantem, quem portaverat, super terram, *et* ibat ut reportaret *et* alterum. Cùm venisset autem in medium fluminis, (nimis autem fluvius dilatatus erat) intendens vidit, *et* ecce leo rapuit Filium ejus, *et* abiit in sylvas. Et desperans de eo, reversus est in patientia, spem habens alterius, *et* cùm abiret, vidit, *et* ecce similiter lupus rapuit alterum Filium ejus, *et* abiit, *et* non potuit eum consequi. Et cùm esset in medio fluminis, coepit evellere capillos capitis sui, plangens *et* ululans, voluit se projicere in aquam, sed constantem eum reddidit providentia Dei, quae futura providebat; [victoque eo doloris impetu, aquis exivit.] Leo verò rapiens Puerum, servabat inlaesum per providentiam Dei [*et* transiens superiùs fluvium, abiit in desertum.] Videntes autem pastores, Puerum portari a leone vivum, [nulloque malo affectum, *et* judicantes, divinâ Providentiâ Puerum illum servatum incolumem, eademque auxiliante, erepturos se illum bestiae,] insecuri sunt leonem cum canibus. Per dispensationem verò Dei rugiens leo, projecit Infantem incolumem, *et* recessit. Alterum verò Infantem, qui raptus fuerat à lupo [illum quoque divina providentia servavit:] namque videntes quidam aratores *et* insequentes lupum, liberaverunt inlaesum.

et merce-
narium
agit an-
nis 15. 11 Utrique ergo, sive pastores, sive aratores de uno fuerunt vico; *et* accipientes Pueros educaverunt apud se. Haec verò Eustathius nesciebat, sed pergebat, plangens *et* lugens pariter *et* haec dicens: Heu [p. 128] mihi quondam pollenti, ut arbores, modò verò nudatus sum! Heu mihi, qui in abundantia nimia fueram, modò captivitatis more desolatus sum. Heu mihi, qui magister militum, multitudine exercituum circumdatus fueram, modò solus relictus sum, nec Filios concessus sum habere! Sed tu, Domine, ne in finem derelinquas me, nec despicias lacrimas meas. Memini, Domine, dicentem te, quoniam oportet te temptari, sicut Job. Sed ecce plus aliquid in me fieri video. Ille enim, etsi possessionibus caruit, tamen stercus habuit, supra quod sedere concessum est illi: ego verò peregrè eadem patior tormenta. Ille amicos habuit compatientes ei, ego verò in deserto immites feras habeo in consolationem, quae Filios meos rapuerunt. Ille etsi ramis caruit, sed radicem uxoris respiciens secum consolabatur; ego verò infelix undique sine radice factus sum [nullam scintillam generis mei videns?] sed sum similis ramis in deserto, qui undique procellis conquassantur. Ne execreris, Domine, tui servi multiloquia, doleo enim, dum dico, quae non oportet. Pone, Domine, custodiam ori meo [*et* ostium munitionis circa labia mea,] ut non declinet cor meum in verba malitiae, *et* ejiciat à facie tua. Da verò jam, Domine, requiem de multis tribulationibus meis. Et haec dicens cum lacrymis *et* gemitu animi, abiit ad quemdam vicum, qui dicebatur Badyssus, *et* ingrediens in eum operabatur *et* acquirebat victum. Commorans verò in eo per plurimum

tempus, postulavit ejusdem vici homines, *et* posuerunt eum custodire agros suos, *et* mercedem accipiens, degebat ibi annis quindecim.

[p. 129] A^m Verte cum Combesio: Per praerupta *et* densiora sentis *et* dumetis loca ac planè inaccessa erumpit etc.

[p. 130] Caput II.

Eustathius imperatoris jussu ubique quaesitus, invenitur, copiis praeficitur, Uxorem *et* Liberos recuperat, belloque feliciter functus, quòd idolis sacrificare nollet, martyrio cum Uxore *et* Filiis coronatur.

Filii autem ejus educati sunt, sicut suprà diximus, in altero vico, non cognoscentes alterutrum, quòd essent fratres. Dominus verò navis ille alienigena, accipiens Uxorem Eustathii, perduxit ad suam patriam. Domini verò gratia obumbravit ut non se illi commisceret alienigena in omni illo tempore: hoc enim *et* postulabat à Deo, ut custodiretur ab alienigenae communione. Contigit verò, illum alienigenam mori, *et* ipsam esse suae potestatis. Post hos autem dies factus est incursus hostium in illam terram, ubi erat Uxor Eustathii; qui exeuntes plurimas invaserunt terras Romanorum. In nimio ergo tumultu consistebat imperator de invasione hostium, *et* commemoratus est Placidam, eò quòd plerumque strenuè egisset contra ipsos hostes [*et* renovata saepius de eo mentione] tristabatur de subita ejus mutatione. Colligens autem exercitum, *et* inspiciens omnes milites, de Placida exquirebat, qui cognovissent de eo, vivere, an mori? Et dabat mandatum unicuique militum, ut inquirerent eum. Et misit per unamquamque civitatem *et* terram, quae erat sub imperio suo, ut requirerent eum, dicens: Si quis eum invenerit *et* indicaverit mihi, ampliores addam ei honores *et* emolumentorum augebo solatia. Duo verò quidam milites, nomine Antiochus *et* Achacius, qui aliquando ministraverunt Placidae, perrexerunt ad inquirendum eum: *et* peragrantes omnem terram, quae sub Romanorum esset imperio, venerunt in vicum illum, ubi degebat Eustathius. [Praetereuntes autem locum illum, ubi custodis munus obibat Eustathius, dubitabant, an illum interrogarent.]

13 Eustathius verò à longè considerans, ex consuetudine incessús eorum recognovit eos, *et* veniens in memoriam prioris suae conversationis, coepit perturbari, *et* orans dicere: Domine Deus noster, qui de omni tribulatione eruis sperantes in te, quemadmodum istos praeter spem vidi, qui aliquando mecum fuerunt, jube, ut videam ancillam tuam Conjugem meam; nam Infantes mei, scio, quòd propter meam pravitatem à feris commesti sunt. Da ergo, Domine [Deus misericors, qui solus es verus Deus *et* Jesus Christus,] ut vel in die resurrectionis videam Filios meos. Et haec dicente eo, audivit vocem de caelo, dicentem sibi: Confide, Eustathi, in praesenti enim tempore remeabis ad tuum priorem statum, [p. 131] *et* accipies Uxorem tuam

et Filios. In resurrectione verò majora horum videbis, *et* aeternorum bonorum delectationem reperies, *et* nomen tuum magnificabitur in generationem *et* generationem. Haec audiens Eustathius, terrore percussus sedebat. [Videns verò appropinquantibus sibi milites, descendens è loco, ubi sedebat, in via contra ipsos stetit, *et* propior illis factus] ampliùs cognovit eos. Illi autem eum non cognoverunt; qui dixerunt ad eum: Ave frater. At ille ait: Pax vobiscum, fratres. At illi rursus dicunt ei: Die nobis, si nosti hîc peregrinum aliquem, nomine Placidam, cum Uxore *et* duobus Filiis? Et si demonstraveris nobis eum, damus tibi pecunias. Quibus ille dixit: Quapropter eum quaeritis? Qui dixerunt ei: Amicus noster fuerat, *et* volumus eum videre post multos annos. Dicit ad eos Eustathius: Talem hic virum non cognovi. [Attamen huc succedite, in domum, in qua hospitor;] nam *et* ego peregrinus sum. Et assumens eos duxit in hospitium suum, *et* abiit emere vinum, ut potaret eos propter aestum.

invenitur, 14 Et dixit ad dominum domûs, in quâ hospitabat: Noti
et ad illum mihi sunt isti homines, *et* propter hoc huc venerunt: praebe ergo mihi cibos *et* vinum, ut fruantur, *et* reddam ea tibi in tempore de mercede mea. Ille verò alacriter praebuit eis, quae fuerant necessaria. Reficiens autem eos Eustathius, non poterat sustinere, recolens priorem vitam suam, sed perfundebatur lacrimis: plorabat autem foras egrediens, *et* lavabat faciem suam, rursusque ingrediebatur *et* ministrabat eis. Illi verò considerantes eum, coeperunt paulatim ad agnitionem visionis ejus venire, *et* ad alterum dicebant: Quàm similis est iste homo illi, quem quaerimus! Unus autem ait socio suo: Valde similis est illi: scio autem ego, quòd habet signum aliquod cicatricis in cervice sua ex ictu belli. Consideremus ergo: si habet signum in cervice sua, ipse est, qui quaeritur à nobis. Considerantes verò cautiùs, vident cicatricem in cervice ejus, *et* confestim exilientes osculabantur eum, *et* cum lacrymis interrogabant, si ipse esset, qui aliquando magister militum eorum fuerat. Ille verò, profusis lacrymis, dicebat: Non sum ego. Demonstrantes verò illi signum in cervice ejus *et* jurantes, quod ipse esset magister militum Placidas. Et de Uxore ejus *et* Filiis interrogabant eum *et* alia plura commemorabant ei. Tunc confessus est, quòd ipse esset: *et* de Uxore *et* Filiis dixit illis, quomodo mortui essent. Et dum haec dicuntur, omnes illius vici homines, quasi ad signum *et* spectaculum veniebant. Tunc ergo milites [sedato tumultu] exponebant eis de virtute Viri *et* de priori ejus gloria. Audientes autem flebant, dicentes: Quanta exaltatio Viri, qui nobis mercede servivit!

adductus, 15 Tunc milites insinuaverunt ei praeceptum imperatoris,
copiis prae- *et* induentes illum vestibus optimis, accipientes illum perge-
ficitur. bant in viam suam. Omnes verò de vico [procedebant cum
eo:] ille verò osculans dimisit eos. Ambulantibus verò illis exposuit eis, quomodo vidit Christum, *et* quomodo denominatus est Eustathius in

baptismo, *et* quae contigerunt ei, omnia exposuit eis. Transacto verò quindecim dierum itinere, venerunt ad imperatorem, *et* ingressi milites nuntiaverunt ei, quemadmodum invenerunt Placidam. Et egressus imperator in occursum ejus, osculatus est eum, [*et* multum lacrymans] interrogavit eum suae discessionis causam: [p. 132] qui per singula exposuit imperatori *et* cuncto senatui. Et de Uxore sua, [*et* Filiis; illa] quomodo in mari relicta esset, *et* quomodo Filii sui à feris capti sunt, *et* totum moerorem suum exposuit. Facta est autem magna laetitia in inventione ejus. [Porro imperator eum consolatus est] *et* cingitur ut ante magister militum. Qui discutiens militiam, *et* cognoscens, non sufficere ad compescendum hostium incursus, jussit tyrones colligere, [*et* missi sunt per omnes civitates *et* oppida Romani imperii, qui tyrones conscriberent.] Contigit autem, *et* illam terram, in qua educati sunt Filii ejus, describi, ut darent duos tyrones. Cuncti verò illius vicu cultores illos duos Juvenes, quippe ut peregrinos decernentes, tradunt expeditionem facientibus. Erant autem grandi statura *et* decora facie valde. Congregatis verò cunctis tyronibus *et* adductis coram Magistro militum, qui omnes considerans taxavit in numeris. Videns verò illos duos Adulescentes, quòd essent super omnes decori specie *et* staturâ, constituit eos primos in ministerio suo, *et* videns in eis generositatem morum, naturali affectu impulsus in amorem eorum, jussit inter convivas mensae suae eos adnumerari.

16 Et post dispositam militiam, ut solitum est, profectus est ad bellum, *et* terram quidem, quam abstulerant barbari, liberavit; ipsis verò subjectis, transiit fluvium, qui dicitur Hydaspis. Et [recto itinere procedentes penetrârunt in interiorem terram barbarorum, quos bello superatos, latè vastata eorum regione, penitus delere decrevit. Et, providentia utique Dei illum evocante, eò pervenit, ubi erat Uxor ejus, quae, sicut diximus, Deo protegente, ab alienigenae illius tyrannide praeservata fuerat, atque, eo mortuo, discesserat, *et* sola habitabat in hortulo alicujus ex indigenis, cujus gerebat curam, ubique, structo tabernaculo, fructus custodiebat. Cùm igitur pervenisset in illum vicum Magister militum, castra metatus est *et* habitavit ibi tribus diebus repausans exercitum, oportuna enim erat possessio ad omnem delectationem. Contigit autem, ut tentoria ejus figerentur prope hortulum illum, quem custodiebat Mulier. Illi ergo duo Adulescentes hospitaverunt in tabernaculo Matris suae, nescientes, quòd ipsa esset Genitrix eorum. Et, facto meridie, sedentes exponebant sibi invicem de infantia sua: habebant enim [subobscurè] in memoria eorum, quae contigerant eis. Mater verò eorum sedens è contra, intentiùs audiebat, quae illi exponebant. Dicebat ergo frater major juniori: Ego, dum infans essem, nihil aliud in memoria habeo, nisi hoc, quia Pater meus magister militum fuerat, Mater verò speciosa valde, *et* duos filios habebant, me, *et* alterum juniorem [flavis capillis] speciosum *et* ipsum nimis.

Accipientes verò nos utrosque, egressi sunt de domo noctu, *et* ingressi sunt in navim nobiscum, nescio, quò volentes ire. Cùm autem egredemur de navi, Mater nostra nobiscum non erat: nescio, quemadmodum in mari relicta est.

17 Pater verò noster portans nos duos, flens pergebat. belloque feliciter gesto, Perveniens autem ad quemdam fluvium, transmeavit cum fratre meo juniore, *et* me dereliquit supra ripam fluminis. Cùm autem reverteretur, ut *et* me acciperet, [lupus veniens rapuit illum minorem fratrem meum, *et* antequam ad me appropinquâsset] subito de sylvâ exiliens leo rapuit me, *et* duxit me in sylvam: pastores verò eruerunt me de ore leonis, *et* nutritus sum in possessione, in [p. 133] qua *et* ipse scis, *et* non potui scire de Patre meo quid sit factum, neque de Infante. Haec audiens junior, majore fratre dicente, exiliens coepit flere *et* dicere: Per Deum Christianorum, ut audio, frater tuus sum ego! [Novi enim, quae narrâsti mihi,] quoniam *et* qui educaverunt me, haec dicebant, Quoniam de lupo te eruimus. Et amplexi osculabantur se invicem. Audiens verò haec Mater eorum, *et* considerans, quae exposuerant usque ad navigium, [conjectansque ita circa illos contigisse omnia, valde animo movebatur] *et* perturbabatur in visceribus suis; ampliùs etiam videns Adulescentes amplectentes se invicem *et* osculantes *et* flentes. Et tum considerans, diu tractare apud se coepit, si fortè ipsi essent Filii sui, maximè propterea, quòd de Patre dixerint, quòd magister militum fuerat, *et* quia in mari Mater relicta est. Altera autem die interpellavit Magistrum militum, dicens: Deprecor te, Domine, ego de terra Romanorum sum, *et* captiva adducta huc: perduc me ad patriam meam. Et haec dicens, considerans, vidit signa, quae erant in Marito suo; *et* cognoscens, formidabat eum interrogare. Cùm verò diu continere se non posset, procidens ante eum, dicebat: Precor te, Domine, ne indigneris contra Ancillam tuam, sed propitius audi me, *et* expone mihi priorem vitam tuam.

Uxorem Filiosque, qui sub eo ignoti 18 Ego enim puto, te esse magistrum militum Placidam, qui cognominatus est Eustathius [in baptismo,] quem etiam dignatus est Salvator ipse per cervum ad se vocare, ut crederet in eum, *et* incidens in temptationes, *et* accipiens Uxorem suam, quae sum ego, *et* duos Filios, Agapium *et* Theopistum, perrexit ad Aegyptum; *et* cùm navigarem, perdidit me, propter quod dominus navis barbarus esset [*et* me retineret, qui me in hanc patriam perduxit]. Et testis est mihi Christus, quia nec ipse polluit me, nec alter; sed usque hodie servavit Dominus castitatem meam. Et ecce, ego dixi tibi signa, *et* tu cognoscens indica mihi per virtutem Christi Salvatoris. Audiens autem haec Eustathius, *et* ipse similiter considerans speciem ejus, recognovit eam, *et* incontinenti laetitia lacrimas effundens, [inquit: Ego ipse sum, quem dicis: *et* surgens ruit in amplexus, *et* osculati sunt se

invicem,] *et* dabant gloriam Salvatori Christo, qui in omni parte prodest servis suis, *et* revocat *et* consolatur de multis tribulationibus. Tunc dicit ei Uxor sua: Domine mi, ubi sunt Filii nostri? Cui dixit: A feris rapti sunt: *et* exposuit ei quemadmodum perdidit eos. *Et* dixit ad eum Uxor ejus: Gratias agamus Christo, puto enim, quemadmodum Deus donavit, ut inveniremus nos invicem, donavit etiam recognoscere Filios nostros. Dixit ad eam Eustathius: Dixi tibi, quia à feris capti sunt. Dicit ad eum Uxor ejus; Hesterna die sedens in horto, audivi quosdam duos Juvenes ad invicem loquentes [*et* narrantes] de infantia sua; *et* scio, quòd Filii nostri sunt: nec ipsi invicem sciebant, quia fratres sunt, nisi per expositionem majoris fratris [agnovissent se hesterna die].

19 Nunc ergo [cùm hoc haecenus ignoras] cognosce quanta sit pietas Christi, qui utrisque donavit agnitionem. Disce igitur ab eis, *et* dicent tibi. Convocans igitur Magister militum Adulescentes, sciscitatus est ab eis, qui essent, [*et* quae illis accidissent?] *Et* exposuerunt ei omnia, quae facta fuerant, sicut suprâ exposuimus, *et* recognovit eos, quia ipsi essent Filii sui. *Et* amplexus Eustathius osculatus est eos: similiter *et* Mater amplexu osculata est, *et* [incumbentes super cervices Filiorum suorum, cum lacrymis gratias agebant benignissimo Deo de [p. 134] miranda agnitione sua. Ab hora autem secunda usque ad sextam castra latè percurrit rumor eorum, quae acciderant, ita ut miraretur congregatus exercitus *et* exultaret propter eorum inventionem magis, quàm propter victoriam de barbaris relatum. Maximam verò celebritatem propter agnitionem suorum instituit Eustathius. *Et* postero die, Deo invocato, cum laude gratias referebat Domino Christo de maxima ejus benignitate *et* clementia.] Postquam verò subjecerunt universam circum terram barbarorum, reversi sunt cum victoria magna, *et* spolia multa portantes *et* captivos plurimos ducentes. Contigit igitur, antequam reverteretur Eustathius de bello, obiisse Trajanum imperatorem, *et* surgere alterum pro eo imperatorem, nomine Adrianum, gentilem ipsum pejorem impietatibus. Reverso ergo Eustathio occurrit ei imperator, ut mos est Romanis, *et* victoriae festivitatem celebravit. *Et* interrogans, quomodo in praelio viriliter gesserit, de agnitione Uxoris *et* Filiorum ejus, prolixius extendit convivium. Altera die perrexit in templum idolorum pro victoria sacrificium idolis oblaturus. Intrante verò imperatore in templum Apollinis, non cum illo ingressus est Eustathius, sed retrocedens foris stetit.

20 Imperator verò convocans eum, interrogavit, quare non sacrificaverit diis propter victoriam, *et* victimas non obtulisset eis, maximè propter Uxoris inventionem *et* Filiorum. Qui dixit ad imperatorem: Ego supplico Christum Dominum meum *et* offero incessanter ei preces, qui misertus est humilitati meae, *et* revocavit me de captivitate, *et* restituit

militabant, agnoscit, atque victor

Romam red-
dux, ren-
ensque diis
sacrificare,
bestiis cum
Uxore *et*
Filiis ob-
jicitur.

mihi Uxorem *et* Filios: alium verò Deum neque scio, neque colo, nisi Deum caelestem, qui fecit mirabilia. Tunc imperator irâ repletus, jussit ei solvi cingulum, *et* velut transgressorem astare pariter cum Uxore *et* Filiis, *et* sic faciebat contra eum quaestionem. Considerans igitur imperator immutabilem ejus in Christo fidem, jussit eum cum Uxore *et* Filiis introduci in arenam, *et* dimitti eis leonem. Accurrens verò leo, *et* stans prope Beatos, submittens caput *et* quasi adorans recessit, *et* coepit egredi de arena. Tunc ergo imperator videns mirabile spectaculum, quòd non tetigisset eos fera, praecepit accendi bovem aereum, *et* ibi introduci Sanctos. Convenit verò universa plebs Fidelium *et* paganorum, exspectare Sanctos, quomodo introducerentur in aereum bovem. Introducti verò in machinam, supplicaverunt carnifices, ut darent orandi spatium. Et exstendentes manus suas [in caelum] oraverunt, dicentes: Domine Deus virtutum, qui cunctis invisibilis, nobis verò visus esse voluisti, exaudi nos deprecantes te. Ecce enim votum nostrum peractum est, quia recipientes nos invicem, *et* [uniti] admeruimus sortem Sanctorum tuorum recipere.

Inde il-
laesi Mar-
tyres, in
bovem
canden-
tem in-
jecti, mar-
tyrii

21 Sicut tres pueri [Babylone] per ignem probati sunt, *et* non te denegaverunt, sic *et* nos finire jube per istum ignem. [Et suscipiamur hoc igne in hostiam tibi toti consumpti] Da verò, Domine, reliquiis nostris gratiam, ut omnis, qui memor nostri fuerit, partem nostri habeat in regno caelorum, *et* super terram abundantiam; vel si in mari, aut in fluvio periclitati fuerint, *et* invocaverint te in nomine nostro, liberentur de periculo, *et* si in peccatis inciderint, per humilitatem nostram supplicantibus veniam praesta peccatorum, *et* o-[p.135]mnibus memoriam nostri habentibus *et* glorificantibus te, auxilium praesta *et* subveni. Da verò, Domine, *et* comminationem ignis in terrorem transferri, *et* in hoc finire nos jube. Et complace in corporibus nostris, ut non separentur, sed sic simul reponi ea jube. Et haec illis dicentibus, vox ad eos venit de caelo, dicens: Ita erit vobis, sicut supplicastis, *et* ampliùs ab his fiet. Quia certatores per bonam vitam facti estis, multas *et* magnas sustinentes temptationes, *et* non victi estis, venite in pace recepturi coronas victoriae, *et* pro temporalibus malis in saecula saeculorum fruimini praeparatis bonis [Sanctis.] Et haec audientes Beatissimi, alacriter semet ipsos tradiderunt igni, [et illis immissis in aeneam machinam] statim comminatio ignis compressa est. Et glorificantes intemeratam, *et* laudabilem Trinitatem, *et* cantantes hymnum, reddiderunt cum pace animas suas; *et* non tetigit eos ignis, neque capillus capitis sensit odorem ignis. Post tres autem dies venit impiissimus imperator in locum, *et* praecepit aperiri aeream machinam, ut videret, quid factum esset de reliquiis Sanctorum, *et* videntes corpora eorum, putaverunt eos adhuc vivere, *et* ejicientes, posuerunt eos super terram.